

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl soudcem Mgr. Kamilem Tojnerem v právní věci

žalobkyně: JUDr. N. R.,
bytem,
zastoupena Mgr. Evou Kantoříkovou, advokátkou,
sídlem Jaselská 14, Brno,
proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení,
sídlem Křížová 1292/25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 1. 7. 2015, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 1. 7. 2015, č. j. X, **se zrušuje** a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 10 200 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám právní zástupkyně žalobkyně Mgr. Evy Kantoříkové, advokátky.

Odůvodnění:

1. Žalobkyně se domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí žalované, jímž byly zamítnuty její námitky a bylo potvrzeno rozhodnutí žalované č. j. X ze dne 18. 7. 2014, kterým byla zamítnuta žádost žalobkyně o starobní důchod pro nesplnění podmínek § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „ZDP“).

2. Žalobkyně uvádí, že ke dni podání žádosti o starobní důchod splnila 30ti letou dobu pojištění potřebnou pro přiznání starobního důchodu. Žalovaná nezapočetla žalobkyni dobu středoškolského a vysokoškolského studia v cizině v zemi původu (Bělorusku) v době od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974, a to v rozsahu prvních šesti let studia po dosažení věku 18 let. Žalovaná na aplikovala § 13 ZDP, odmítla však započíst dobu studia na vysoké škole v Bělorusku, přestože k tomuto kroku byly dle žalobkyně splněny podmínky zakotvené v § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění do 31. 12. 1995. Zákonem č. 110/1990 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 5. 1990, byl do zákona č. 100/1988 Sb. vložen nový § 169a, podle něhož se doby zaměstnání a náhradní doby v cizině před 1. květnem 1990 hodnotí podle předpisů platných před tímto dnem; přitom se nevyžaduje splnění podmínky povolení československých státních orgánů k pobytu v cizině. Ustanovení § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., ve znění do 30. 4. 1990, znělo: „*Pokud nevyplývá něco jiného z mezinárodních smluv, hodnotí se z dob zaměstnání a náhradních dob v cizině pro vznik nebo výši nároku na důchod jen doby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až d) a f) a v § 9 odst. 1 písm. e), f) a h), československým státním občanům, kteří se zdržovali v cizině s povolením příslušného československého státního orgánu; federální ministerstvo práce a sociálních věcí může v dohodě se zúčastněnými ústředními orgány povolit výjimku z důvodů hodných zvláštního zřetele.*“

3. Žalobkyně se domnívá, že překážkou pro započtení zmíněné doby není ani skutečnost, že v době studia nebyla československým státním občanem. Zákon výslovně neuvádí, že osoba musí být občanem ČR v době studia, dle žalobkyně proto pro započtení zmíněné doby postačuje, pokud je tato osoba občanem ČR v době rozhodování o důchodové dávce. Její vzdělání na vysoké škole je srovnatelné s českým vysokoškolským vzděláním, což vyplývá z osvědčení o uznání jejího vysokoškolského vzdělání MŠMT.

4. Žalovaná v řadě případů dobu studia po dobu prvních šesti let po dosažení věku 18ti na území bývalé SSSR bývalým občanům nástupnických států SSSR započítává, např. v případě č. j. X, tím žalovaná porušuje zásadu správního práva rozhodovat ve skutkově stejných případech stejně. Žalobkyně je názoru, že jí měly být započteny doložené doby, které odpracovala v zemi původu, v Bělorusku, když na právní vztahy mezi ČR a Běloruskem se aplikovala do 22. 9. 2009 Dohoda mezi ČSR a Běloruskem o sociálním zabezpečení č. 116/1960 Sb. V ČR jí byl udělen azyl, následně občanství. Udělením azylu se žalobkyni ČR coby signatář Úmluvy o právním postavení uprchlíků z r. 1951 zavázala zajistit zabezpečení ve stáří. Toto však při nezapočtení dob pojištění odpracovaných v Bělorusku zajištěno není a žalobkyně se ocitá ve stavu hmotné nouze.

5. Dle čl. 24 odst. 1 písm. b) Úmluvy o právním postavení uprchlíků (č. 208/1993 Sb.) se smluvní státy zavazují zaručit uprchlíkům, kteří se zákonně nacházejí na jejich území, stejné zacházení jako svým vlastním občanům v oblasti sociálního zabezpečení včetně zabezpečení ve stáří s výjimkou následujících omezení: i) příslušná opatření týkající se zachování práv již nabytých či jejich nabývání, ii) zákony nebo nařízení země pobytu mohou stanovit zvláštní opatření týkající se výhod či částečných výhod, jež mohou být plně hrazeny z veřejných prostředků, jakož i příspěvků poskytovaných osobám, které nesplnily všechny požadované podmínky předepsané k vyplácení normálního důchodu. To

znamená, že uprchlíci mají mít stejné postavení v oblasti sociálního zabezpečení jako občané přijímajícího státu, přičemž Úmluva umožňuje, aby přijímající stát pro ně zavedl příznivější právní úpravu, aby jim vznikl nárok na důchodové dávky, neboť tvůrci úmluvy si byli vědomi toho, že dotčené osoby, pokud jim bude udělen status uprchlíka v pozdějším věku, nezískají na území státu, který jim poskytnul mezinárodní ochranu, potřebnou dobu pojištění pro vznik nároku na starobní důchod.

6. Vedle Úmluvy o právním postavení uprchlíků je Česká republika vázána rovněž Mezinárodním paktem o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.), pro danou věc je rozhodný čl. 26 Paktu. Z právní úpravy obsažené v ustanovení § 29 ZDP vyplývá, že uprchlíci, kteří do České republiky přijdou ve středním nebo vyšším produktivním věku, fakticky nemohou splnit podmínky pro nárok na obecný starobní důchod (a to ani vypočtený v dílčí výši pouze z dob pojištění získaných v České republice), i když by byli po celou dobu ode dne udělení mezinárodní ochrany do dne dosažení důchodového věku účastni důchodového pojištění, přičemž tato doba může být i poměrně dlouhá, např. 19 let, přičemž uprchlík neobdrží žádné protiplnění z českého důchodového systému, i když řádně odváděl pojistné. Žalobkyně se proto domnívá, že Česká republika nedostala svému závazku zakotvenému v čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech zajistit stejnou ochranu zákona bez jakékoli diskriminace uprchlíkům v oblasti zabezpečení ve stáří, neboť nepřijala žádnou právní úpravu tak, aby uprchlíci mohli vzhledem k věku, v němž jim byla v České republice udělena mezinárodní ochrana, fakticky splnit podmínky nároku na obecný starobní důchod, byť samozřejmě nižší, odvozený pouze z dob pojištění získaných v ČR, příp. na území jejích smluvních partnerů v oblasti sociálního zabezpečení.

7. Za této situace, kdy existuje mezera v právu způsobující nepřímou diskriminaci uprchlíků v oblasti zabezpečení ve stáří v ČR, je žalobkyně názoru, že k zajištění práva na přiměřené sociální zabezpečení ve stáří, by jí Česká republika měla započít jako českou dobu pojištění doby pojištění, které získala v době platnosti Dohody mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení č. 116/1960 Sb. na území dnešního Běloruska. Dne 1. 11. 2014 vstoupila v platnost Smlouva mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení, která byla publikována ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 57/2014 Sb. m. s. Tato dohoda měla být dle žalobkyně aplikována. Žalovaná pochybila, pokud se při posuzování vzniku důchodového nároku nezabývala otázkou, zda nemají být doby pojištění získané na území Běloruska zhodnoceny na základě ustanovení této smlouvy. Žalobkyně je osobou, na kterou předmětná dohoda dopadá, k tomu žalobkyně odkazuje na znění čl. 3 dohody. Žalobkyně je státním občanem ČR. Žalovaná tak měla v daném případě zkoumat, zda doby pojištění, které získala prací v Bělorusku, mohly být podle předpisů Ruské federace zhodnoceny. Dále žalobkyně poukazuje na čl. 30 odst. 3 předmětné smlouvy, přičemž pracovala v Bělorusku, tedy v zemi, se kterou má Ruská federace uzavřenu smlouvu o uznávání dob pojištění, dohodu ze dne 13. 3. 1992 o zárukách práv občanů států – členů Společenství nezávislých států v oblasti důchodového zabezpečení.

8. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby, neboť žalobkyně uplatnila žádost o starobní důchod až v době bezesmluvního vztahu mezi ČR a bývalým Sovětským svazem, ukončeným ke dni 1. 1. 2009. Ačkoli má žalobkyně české občanství, pro účely posouzení nároku a výši starobního důchodu byly žalovanou zohledněny pouze doby pojištění získané žalobkyní na území ČR od 2. 7. 1991 s tím, že jí jako české občance byla zhodnocena doba péče o dítě v době od 28. 10. 1980 do 27. 10. 1984. Žalobkyni byla zhodnocena doba pojištění

v celkovém rozsahu 24 let a 258 dnů. Do celkové doby pojištění zahrnuta doba studia absolvovaná žalobkyní v Bělorusku v letech 1966 až 1974, ani žádná další doba pojištění (zaměstnání) získaná v Bělorusku do roku 1991, tedy předtím, než žalobkyně přesídlila do ČR.

9. Zápočet doby z období 1966 až 1974 by dle žalované přicházel v úvahu pouze tehdy, pokud by ČR byla, pokud jde o oblast státního zabezpečení, ve smluvním svazku s Běloruskem, a její nositel pojištění by tuto dobu za dobu pojištění pro účely důchodového pojištění považoval a potvrdil. Tento stav však v době uplatnění žádosti žalobkyní o starobní důchod již neexistoval. Dohoda vůči Bělorusku pozbyla platnosti 23. 9. 2009 a žalobkyně žádost uplatnila po tomto datu. Nová smlouva ohledně státního zabezpečení nebyla mezi ČR a Běloruskem uzavřena, proto bylo nutné rozhodovat o době studia v Bělorusku podle českých právních předpisů.

10. Žalovaná s odkazem na zákonná ustanovení (§ 13 odst. 1 a 2 ZDP ve znění účinném do 31. 12. 2003, § 13 odst. 1 a 2 ZDP, § 169a zákona č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, ve znění platném do 31. 12. 1995, § 11 písm. b) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění platném ke dni 30. 4. 1990) uvedla, že zákon č. 100/1988 Sb. ve znění k 30. 4. 1990 považoval dobu studia v cizině za dobu zaměstnání, za kterou byla povinnost zaplatit pojistné. Toto stanovisko odpovídá i doktrinárnímu výkladu, kdy žalovaná odkázala na příslušný komentář.

11. Žalobkyni by bylo možné vyhovět, avšak pouze tehdy, pokud by byla ke studiu v Bělorusku vyslána Československou republikou, musela by tedy mít povolení československých státních orgánů k pobytu v cizině. K tomu odkázala žalovaná na rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 23/2007 ze dne 30. 1. 2008, který se týká hodnocení doby studia občana Československé republiky vyslaného v roce 1960 ke studiu do bývalého Sovětského svazu. Žalovaná poukázala na důležitou úlohu rozlišení, zda se jedná o studium v cizině jako takové, či o vyslání ke studiu státním orgánem. Důvodem tohoto rozlišení je otázka účasti studujícího na nemocenském a důchodovém pojištění. Tato účast je založena automaticky, je-li studium vykonáváno na území ČR. V případě vyslání státním úřadem – Ministerstvem školství – ke studiu v cizině, konkrétně do bývalého Sovětského svazu, byla garance účasti na nemocenském a důchodovém pojištění podle českých právních předpisů vyřešena. Dohodou mezi vládami ČSR a bývalým Sovětským svazem ze dne 18. 3. 1958 o vzájemné výměně studentů a aspirantů ke studiu na vysokých školách a vědecko – výzkumných ústavech.

12. Aplikace dohody o vzájemné výměně studentů není možná, neboť žalobkyně nebyla studentkou, která by studovala na území ČR, byla by státním úřadem vyslána ke studiu do Běloruska a současně jí bylo Československou republikou hrazeno stipendium. Studium žalobkyně probíhalo sice na území bývalého Sovětského svazu, avšak zcela podle příslušných pravidel této země, podle tamních právních předpisů s tím, že současně pouze této zemi připadalo k posouzení, zda je studium žalobkyně v účasti na důchodovém pojištění. Studium žalobkyně proto nemohlo být „kryto“ žádnou zákonnou normou, nemohlo být legislativně podchyceno k účasti na nemocenském a důchodovém pojištění a je irrelevantní, zda žalobkyně nabyla české státní občanství. K takovému charakteru studia by bylo možné přihlédnout pouze tehdy, pokud by se zemí, v níž bylo studium vykonáváno, byla ČR ve smluvním svazku. Podmínka českého občanství byla vzata jako primární vodítko pro určení možnosti aplikace Dohody o vzájemné výměně studentů,

nikoliv pro účely českého důchodového pojištění. Nelze paušálně tvrdit, že pro hodnocení jakékoli doby studia na vysoké škole v cizině je postačující nabytí českého občanství.

13. Při výkladu právní úpravy hodnocení dob studia v cizině je nezbytné vzít v úvahu historický vývoj a uvědomit si, za jakých podmínek byl zápočet dob studia v cizině pro přiznání českého důchodu do zákona zpracován, co bylo cílem zákonodárce. Jednalo se o historické období, kdy byl český důchodový systém přísně uzavřený. Cílem bylo hodnotit doby studia v cizině prakticky jen těm, kteří měli trvalý pobyt v ČR a ke studiu v cizině byli vysláni, nebo tam studovali s vědomím československých orgánů, a s tím, že se po absolvování vrátí zpět a uvedená doba se jim zhodnotí v budoucím důchodu, což bylo možné vnímat též jako jejich oprávněné očekávání. Ostatní migrující osoby, které studovaly v cizině, které neměly žádný relevantní vztah v ČR a jejímu důchodovému systému, mohly sotva legitimně očekávat, že získají důchod z ČR za dobu studia v cizině. Přijetím zákona č. 110/1990 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. 5. 1990, byla pro zápočet dob studia v cizině sice vypuštěna podmínka povolení státních orgánů k pobytu v cizině, nově však bylo hodnocení těchto dob podmíněno zaplacením pojistného, a to do 31. 12. 1999. Přijetím ZDP s účinností od 1. 1. 1996 bylo dodatečným zaplacením pojistného podmíněno hodnocení rovněž dob zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, avšak v případě studia v cizině, k němuž byl občan vyslán, se splnění podmínky nevyžaduje.

14. Ohledně zhodnocení doby péče o dítě, která byla taktéž získána na území Běloruska, a která byla zahrnuta do celkové doby pojištění pouze na základě faktu o nabytí českého občanství, žalovaná uvádí, že příměr by zde byl nepřipadný, neboť dle § 11 písm. b) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění platném do 30. 4. 1990, se doba péče o dítě považovala za náhradní dobu a podmínka placení pojistného se nevyžadovala.

15. Žalovaná dále uvedla, že jí nebyly dostatečně objasněny důvody, proč by ČR měla postupovat směrem navrženým žalobkyní, neboť ani z čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod nevyplývá možnost odvozovat důchodové nároky ze státního občanství. Hovoří se zde sice o právu občanů na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, avšak v podrobnostech je zde odkaz na zákon. Systém důchodového pojištění pro stanovený okruh osob nerozlišuje nároky podle státní příslušnosti žadatelů o dávku. Ze ZDP vyplývá, že pojištěnec má nárok na „zaručenou“ výši důchodu, jen pokud jde o základní výměru důchodu dle § 33 odst. 1 ZDP, a podle odst. 2 věty třetí téhož zákona na procentní výměru ve výši 770 Kč měsíčně, a to s přihlédnutím k § 61 citovaného zákona a mezinárodním smlouvám, a rovněž při splnění podmínek pro vznik nároku na starobní důchod.

16. Dle žalované se nelze důchodových nároků domáhat ani v souvislosti s tím, že bylo žalobkyni uděleno postavení uprchlíka. K tomu žalovaná odkázala na § 18 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, kdy mezinárodní ochrana zaniká udělením občanství ČR. Vzhledem k tomu, že bylo žalobkyni české občanství uděleno, nelze již z titulu přiděleného statutu uprchlíka ničeho vytěžit. Žalovaná v této souvislosti odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2008 č. j. 6 Ads 42/2007-40 (přestože doba jeho vydání spadá před dobu vydání nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009 č. j. I ÚS 420/09-32, podle něhož je nutné Dohodu mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení č. 116/1960 Sb. považovat za platnou až do 23. 9. 2009, tedy do publikace sdělení o ukončení její platnosti ve Sbírce mezinárodních smluv).

17. Pokud žalobkyně namítá, že jí měly být započteny i doložené doby, které odpracovala v Bělorusku, kdy na právní vztahy mezi ČR se do 22. 9. 2009 aplikovala Dohoda mezi ČR

a Běloruskem o sociálním zabezpečení č. 116/1960 Sb., žalovaná odkazuje na č. 4 Dohody. Vychází otázka, zda lze Dohodu na předmětnou věc aplikovat, neboť podle čl. 4 odst. 1 dohody dochází k aplikaci až při přiznávání důchodu, a žalobkyně uplatnila žádost o starobní důchod 22. 4. 2014, tedy v době, kdy již dohoda pozbyla platnosti. K tomu žalovaná uvedla rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 101/2008-66 ze dne 13. 11. 2008.

18. Jelikož žalobkyně uplatnila žádost o starobní důchod dne 22. 4. 2014, stalo se tak již v době bezesmluvního vztahu vůči Bělorusku, a tudíž nelze zohlednit doby pojištění, konkrétně dobu studia, kterou žalobkyně získala coby občanka Běloruska podle právních předpisů Běloruska.

19. Dle žalované nezbyvá, než při posuzování nároku žalobkyně na starobní důchod podle § 28 ZDP zohlednit toliko dobu pojištění získanou na území ČR. Žalobkyně žádost uplatnila až dne 22. 4. 2014. Na podkladě dostupných dokladů z evidence žalované, a těch předložených žalobkyní, byla žalobkyni zhodnocena doba péče o děti ve smyslu § 5 odst. 1 písm. r) ZDP, a dále doba pojištění získaná na území ČR v celkovém rozsahu 24 let a 258 dnů. Veškerá zhodnocená doba pojištění byla chronologicky rozepsána na osobním listu důchodového pojištění. Žalovaná uzavírá, že § 28 ZDP vyžaduje pro nárok na starobní důchod splnění dvou podmínek, a to dovršení důchodového věku a získání potřebné doby pojištění. V souladu § 32 ZDP žalobkyně sice dovršila důchodového věku dne 23. 10. 2012, nesplnila však podmínku získání potřebné doby pojištění, neboť nezískala potřebných 28 let. Nárok na starobní důchod podle § 28 ZDP tak žalobkyni nevznikl.

20. V replice ze dne 17. 12. 2015 žalobkyně uvedla, že zákonem č. 110/1990 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 5. 1990, byl do zákona č. 100/1988 Sb. vložen nový § 169a, podle něhož se doby zaměstnání a náhradní doby v cizině před 1. květnem 1990 hodnotí podle předpisů platných před tímto dnem; přitom se nevyžaduje splnění podmínky povolení československých státních orgánů k pobytu v cizině. Podmínka povolení československých státních orgánů ke studiu v cizině tak s účinností tohoto ustanovení odpadla.

21. K započtení doby studia byly splněny podmínky zakotvené v ustanovení § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění do 31. 12. 1995. Ve skutkově stejné věci bylo již opakovaně rozhodováno Nejvyšším správním soudem např. rozsudkem sp. zn. 4 Ads 113/2013 ze dne 17. 4. 2014, kdy doba studia byla v tomto případě započtena, nebo rozsudkem sp. zn. 4 Ads 145/2011. Česká správa sociálního zabezpečení také v obdobných případech obvykle postupuje tak, že dobu studia v zahraničí osobám, které jsou ve stejném postavení jako žalobkyně, započítává. Takto např. ČSSZ započítala dobu studia bývalému občanovi SSSR v případě č. j. 511102366. Svým současným přístupem k žalobkyni ČSSZ porušuje jednu ze základních zásad správního práva postupovat ve stejných případech stejně a v obdobných obdobně. Česká správa sociálního zabezpečení tak žalobkyni chybně nezapočetla dobu středoškolského a vysokoškolského studia v Bělorusku v době od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974, a to v rozsahu prvních šesti let studia po dosažení věku 18ti let.

22. Dne 1. 11. 2014 vstoupila v platnost Smlouva mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení, která byla publikována ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 57/2014 Sb. m. s. Tato dohoda měla být dle názoru žalobkyně na případ aplikována. Žalovaná tak pochybila, když při posuzování vzniku důchodového nároku žalobkyně se nezabývala otázkou, zda jí nemají být doby pojištění získané na území Běloruska

zhodnoceny na základě ustanovení této smlouvy. Žalovaná opět porušila jednu ze základních zásad správního práva postupovat ve stejných případech stejně a v obdobných obdobích, když mnoha bývalým občanům SSSR, kteří podávají žádost o starobní důchod za stejných skutkových okolností jako žalobkyně, umožnila současně s podáním žádosti o starobní důchod vyplnění formuláře Prohlášení týkající se historie osobního pojištění Cz 207 Ru 12, který je předpokládán ujednáním ze dne 8. 12. 2011 k předmětné mezinárodní smlouvě. Tímto formulářem se ČSSZ obrací na Penzijní fond Ruské federace s žádostí o potvrzení dob započitatelných dle právních předpisů druhé smluvní strany. Dle vědomostí žalobkyně již Penzijní fond Ruské federace takto potvrdil několika desítkám občanů doby odpracované na území bývalých členských států SSSR, a byl jim na základě takto potvrzených dob pojištění přiznán český důchod. Tento postup měl být zvolen i v jejím případě a ČSSZ pochybila, pokud takto nepostupovala, když žalobkyně je osobou, na kterou předmětná dohoda dopadá (srov. čl. 3 předmětné smlouvy). Žalobkyně je státním občanem ČR. Žalovaná tak měla v daném případě zkoumat, zda doby pojištění, které získala prací v Bělorusku, mohly být podle předpisů Ruské federace zhodnoceny. Čl. 30 odst. 3 předmětné smlouvy, jejích přechodných ustanovení stanoví, že: „*Doby pojištění (zaměstnání) získané do 31. prosince 2008 na území jedné ze smluvních stran vezme v úvahu ta smluvní strana, na jejímž území měla osoba k tomuto dni trvalé bydliště.*“

23. Žalovaná předložila výzvu žalobkyni doručenou soudu dne 10. 6. 2016, kde žalobkyni žádala o zaslání dodatku, zda upouští od žádosti o přiznání ruského důchodu, nebo zda trvá na postoupení žádosti o ruský důchod Penzijnímu fondu Ruské federace. V takovém případě žalovaná žalobkyni informovala, že její žádost bude Penzijním fondem Ruské federace zamítnuta. K tomu žalobkyně sdělila, že upouští od žádosti o přiznání ruského důchodu. Současně požádala, aby na základě čl. 30 odst. 3 Smlouvy mezi ČR a Ruskou federací o sociálním zabezpečení č. 57/2014 Sb. m. s., byly doby pojištění získané na území Ruské federace zohledněny pro přiznání českého důchodu. Žalovaná v podání doručeném dne 12. 12. 2016 sdělila, že na základě potvrzení ruského nositele pojištění ze dne 25. 8. 2016 byly žalobkyni přiznány doby pojištění v celkové výši 5889 dnů. Na základě tohoto potvrzení, s přihlédnutím k čl. 13, čl. 16 odst. 1 a čl. 30 odst. 3 Smlouvy mezi ČR a Ruskou federací o sociálním zabezpečení č. 57/2014 Sb. m. s. žalobkyně splnila podmínky § 28 ZDP pro vznik nároku na starobní důchod. Starobní důchod byl žalobkyni přiznán od 1. 11. 2014 rozhodnutím ze dne 21. 11. 2016.

24. Žalobkyně reagovala podáním ze dne 7. 1. 2017, kde uvedla, že trvá na projednání žaloby, neboť se domnívá, že přiznáním starobního důchodu na základě rozhodnutí ze dne 21. 11. 2016 bylo pochybení správního orgánu odstraněno jen částečně. Žalobkyně dosáhla důchodového věku ke dni 23. 10. 2012, kdy k tomuto datu splnila také podmínku 28 let pojištění. Starobní důchod tak měl být přiznán žalobkyni k tomuto datu. Před 1. 11. 2014, tedy před tím, než vstoupila v platnost Smlouva mezi ČR a Ruskou federací o sociálním zabezpečení č. 57/2014 Sb. m. s., žalobkyni nemohou být započteny doby odpracované na území bývalého Sovětského svazu. Mohou jí však být dle právních předpisů ČR započteny doby péče o dítě a doby studia, žalovaná však dobu studia nezapočetla. Doba studia měla být započtena dle českých právních předpisů pro výpočet výše starobního důchodu v období od 23. 10. 2012 do 1. 11. 2014. Žalovaná žalobkyni chybně nezapočetla dobu středoškolského a vysokoškolského studia v Bělorusku v době od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974, a to v rozsahu prvních šesti let studia po dosažení věku 18 let. Od 1. 11. 2014, kdy byly žalobkyni započteny i doby pojištění získané na území bývalého Sovětského svazu, mělo být období od 23. 10. 2012 do 1. 11. 2014, kdy žalobkyně měla správně pobírat nižší

starobní důchod, posuzováno jako vyloučená doba. Žalobkyně doložila též námitky do rozhodnutí ze dne 21. 11. 2016. Následně se žalovaná opětovně obrátila na ruského nositele pojištění.

25. Ze spisu soud zjistil následující pro řízení významné skutečnosti.

26. Žalovaná vydala dne 18. 7. 2014 rozhodnutí, kterým žádost žalobkyně o starobní důchod zamítla pro nesplnění podmínek § 28 ZDP. Žalovaná rozhodnutí odůvodnila tím, že důchodový věk žalobkyně činí 60 let a 4 měsíce, přičemž bylo přihlédnuto k výchově jednoho dítěte. Ke dni 23. 10. 2012 získala žalobkyně pouze 24 let a 258 dnů pojištění, nesplnila tak podmínku získání 28 let pojištění, věk pro nárok na starobní důchod tak je 67 let a 10 měsíců, kdy tohoto věku žalobkyně nedosáhla. Důchodové nároky občanů, kteří získali doby pojištění (zaměstnání) v ČR a bývalém SSSR a v Bělorusku, byly upraveny Dohodou mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení ze dne 2. 12. 1959. Podle této dohody důchody přiznávají a vyplácejí orgány sociálního zabezpečení té smluvní strany, na jejímž území občané, kteří mají nárok na důchod, trvale bydlí ke dni podání žádosti o důchod; důchody se přiznávají za podmínek a ve výši stanovené právními předpisy této smluvní strany. Ve vztazích mezi ČR a Běloruskem byla dohoda považována za platnou do 22. 9. 2009. Nová smlouva o sociálním zabezpečení mezi ČR a Běloruskem uzavřena nebyla. Věkovou podmínku žalobkyně splnila až 23. 10. 2012, tedy až po skončení platnosti dohody, nelze tak tuto dohodu aplikovat a přihlédnout k době zaměstnání (pojištění) získané v Bělorusku. Vzhledem k tomu není možné hodnotit pro důchodové účely rovněž dobu studia od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974.

27. Žalobkyně podala proti rozhodnutí žalované námitky, kde uvedla, že rozhodnutí žalované nezohledňuje, že v březnu 1991 žalobkyně opustila území bývalého SSSR a Běloruské sovětské socialistické republiky, vzdala se veškeré ochrany těchto států a 3. 6. 1991 získala na území ČR postavení uprchlíka. Občanství běloruského státu vzniklého v roce 1992 nikdy nenabyla. Postavení uprchlíka měla 6 let, kdy jí v roce 1997 bylo uděleno české občanství. Podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků a § 19 Zákona o uprchlících č. 498/1990 Sb., měla jako uprchlík do roku 1997 stejná práva jako občan ČR, a to i v oblasti sociálního zabezpečení. Vzhledem k těmto skutečnostem se na žalobkyni Dohoda mezi ČR a Běloruskem o sociálním zabezpečení nevztahovala, neboť nikdy nebyla občankou Běloruska. Závěr žalované, že není možné v jejím případě hodnotit pro důchodové účely dobu studia na střední a vysoké školy, nelze považovat za opodstatněný. MŠMT vydalo kladné rozhodnutí o postavení studia žalobkyně od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974 na roveň studia v ČR, i podle ZDP by měla být tato doba započtena pro důchodové účely. Žalobkyně proto žádala, aby žalovaná přehodnotila své rozhodnutí a rozhodla dle českých zákonů a mezinárodní Úmluvy o právním postavení uprchlíků, nikoli Dohody mezi ČR a Běloruskem, která není na tento případ aplikovatelná.

28. Žalovaná následně rozhodnutím ze dne 1. 7. 2015 námitky žalobkyně zamítla a napadené rozhodnutí potvrdila. Žalovaná uvedla, že doby pojištění byly řádně zohledněny. Žalobkyně dosáhla důchodového věku dne 24. 4. 2014, potřebná doba pojištění stanovená na základě § 29 odst. 1 písm. f) ZDP činí v jejím případě 30 let. Ke dni 24. 4. 2014 získala žalobkyně 27 let a 231 dní pojištění, potřebnou dobu pojištění tak nezískala a nárok na starobní důchod jí nevznikl. Taktéž jí nevznikl nárok na starobní důchod podle § 29 odst. 2 písm. f) ZDP. Aplikace Dohody mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení ze dne 2. 12. 1959 nebyla zvažována nesprávně, neboť žalobkyně byla účastna důchodového pojištění jako student a patrně též i zaměstnanec nejen v ČR, ale i na území

Běloruské sovětské socialistické republiky. Právě tím, že žalobkyně nabyla v roce 1997 české státní občanství, bylo možné na její případ danou dohodu aplikovat. Z důvodu, že ve vztazích s Běloruskem pozbyla uvedená dohoda platnosti ke dni 22. 9. 2009, a nárok na starobní důchod žalobkyni vznikl až v roce 2012, není to v současné době možné. S ohledem na toto pozbytí platnosti uvedené dohody není možné přihlížet k době studia v Běloruské sovětské socialistické republice. Žalovaná proto zkoumala, zda by toto bylo možné podle české právní úpravy.

29. Ohledně pravidla pro hodnocení doby studia získaného před 1. 1. 1996 odkázala žalovaná na § 13 ZDP. ZDP zde stanovuje, že dobu studia získanou před 1. 1. 1996 je třeba hodnotit podle předpisů platných před tímto dnem. Podle právní úpravy účinné v období studia žalobkyně se doba studia v cizině hodnotila jako doba zaměstnání v případě, že šlo o československého státního občana, který byl ke studiu v cizině vyslán, a měl povolení československých orgánů k pobytu v cizině. Zákonem č. 110/1990 Sb., který nabyt účinnosti dne 1. 5. 1990, byla pro zápočet dob zaměstnání v cizině vypuštěna podmínka povolení státních orgánů k pobytu v cizině, nově však bylo hodnocení těchto dob podmíněno zaplacením pojistného. Žalobkyni nelze dobu studia získanou v bývalé BSFR od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974 hodnotit podle české právní úpravy jako českou náhradní dobu pojištění, protože nebylo prokázáno, že byla ke studiu vyslána.

30. Městský soud v Praze na základě podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a to v mezích žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.), přičemž při přezkoumání vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), a po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba byla podána důvodně.

31. Soud shledává důvodnou námitku žaloby o aplikovatelnosti Smlouvy mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení č. 57/2014 Sb. m. s., jež vstoupila v platnost dne 1. 11. 2014, tedy během námitkového řízení, zejména pokud žalobkyně namítala, že není občankou Běloruské republiky, ale Ruské federace. Žalovaná se k této námitce nijak nevyjádřila a své úvahy opřela o „bezsmělný vztah“ s Běloruskou republikou v oblasti sociálního zabezpečení. Proto soud žalobou napadené rozhodnutí zrušil pro nepřezkoumatelnost vyplývající z nevypořádání se s námitkou občanství žalobkyně i aplikovatelnosti smlouvy s Ruskou federací (shodně učinil i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 6.3.2019, č.j. 3 Ads 213/2017 – 37). Následující postup žalované, kdy byl žalobkyni ke dni 1. 14. 2014 přiznán starobní důchod s odkazem na smlouvu s Ruskou federací, osvědčuje aplikovatelnost této smlouvy na žádost žalobkyně ať již z důvodu jejího občanství k Ruské federaci nebo smluvního ujednání Běloruské republiky a Ruské federace.

32. Jakkoli rozhodnutím žalované ze dne 21. 11. 2016, č.j. R-21.11.2016, ve spojení s rozhodnutím o námitkách ze dne 16. 7. 2018, č.j. RN-525623396-315-JS, byl žalobkyni přiznán starobní důchod z důvodu započtení doby zaměstnání na území Ruské federace v období 15. 8. 1974 -31. 12. 1990, soud nepostupoval podle § 62 s. ř. s., neboť novým rozhodnutím nebyla žalobkyně uspokojena, jelikož se domáhala přiznání starobního důchodu k dřívější době (žádost podána dne 22. 4. 2014) a zároveň požadovala započtení doby studia, které i nadále žalovaná nepovažuje za dobu pojištění, nově z důvodu nepotvrzení této doby pojištění ruským nositelem pojištění. Aplikovatelnost této smlouvy na právní poměry žalobkyně od 1. 11. 2014 vylučuje úvahy žalovaného o předpokladu uznání doby studia – souhlasu s vysláním do zahraničí, neboť doba studia v zemi původu není studiem v zahraničí, je-li uzavřena mezinárodní smlouva o uznávání doby pojištění.

33. Aplikovatelnost smlouvy umožňuje soudu se vyjádřit k novým důvodům rozhodnutí žalovaného ohledně studia žalobkyně, aniž by však tyto závěry byly pro žalovaného v novém rozhodnutí závazné.

34. Z obsahu spisu vyplývá, že Penzijní fond Ruské federace nejdříve odmítl potvrdit dobu studia žalobkyně z důvodu nepředložení požadovaných listin, aby následně bylo zjištěno, že nadále takto v případě žalobkyně neučiní z důvodu jejího pobytu mimo území Ruské federace. Soud má za to, že nelze bez dalšího rezignovat na právo žadatele o starobní důchod prokázat dobu pojištění jinak, bez potvrzení národního nositele pojištění.

35. Podle čl. 14 věta smlouvy *institute každé smluvní strany vypočítá výši důchodu odpovídající době pojištění (zaměstnání) získané podle jejích právních předpisů. Při tom se zápočet dob pojištění (zaměstnání) provádí podle právních předpisů té smluvní strany, jejíž instituce přiznává důchod.* Ze smlouvy nevyplývá absolutní vázanost sdělení národního nositele pojištění o době pojištění. V případě údajů zjevně neodpovídajících ve prospěch žadatele by se jistě žalovaná necítila být vázána, proto není důvodu, aby obdobně nepostupovala i v situaci opačné, kdy nepotvrzení doby studia je zjevně v rozporu se skutečným stavem. Pokud žalobkyně dosáhla vysokoškolského vzdělání, na základě kterého vykonávala zaměstnání uznané národním pojistitelem, lze mít za to, že předpokladem dosažení vzdělání byla také doba studia. Je na žalobkyni, zda prokáže dobu studia, avšak studium, tedy dobu pojištění, jako takové prokázala. Nelze tak bez dalšího odkázat žalobkyni, aby dané uplatnila u národního pojistitele, jestliže se jedná o uprchlíka, jehož vazba k nositeli národního pojištění je zásadně oslabena (pokud kdy vůbec existovala) nejen dobou pobytu v ČR (cca 30 let), ale zejména důvody vysídlení (rozpad SSSR).

36. K okamžiku přiznání důchodu soud odkazuje na čl. 30 odst. 1 smlouvy s Ruskou federací, dle kterého se důchody podle této smlouvy přiznávají od doby vstupu v platnost smlouvy (1. 11. 2014). Ke dni podání žádosti o starobní důchod do 31. 10. 2014 se jedná o tzv. bezsmluvní období, za tuto dobu by vznikl žalobkyni nárok na starobní důchod pouze v případě splnění podmínek českého právního řádu, jehož součástí jsou však i mezinárodní smlouvy.

37. Jádrem žaloby je námitka žalobkyně, že jí měla být započítána doba jejího vysokoškolského studia v bývalé Běloruské sovětské socialistické republice od 1. 9. 1966 do 25. 6. 1974, tedy po dosažení věku 18 let, kdy její studium bylo MŠMT postaveno na roven studiu v ČR.

38. Podle § 13 odst. 1 ZDP *za dobu pojištění se považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. květnem 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud bylo za ni zaplacen pojištění, a to nejdříve ode dne zaplacení pojištění.*

39. Podle odst. 2 téhož ustanovení *se za náhradní dobu pojištění považují též náhradní doby získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem a doba pobírání důchodu za výsluhu let. Za náhradní dobu pojištění se považuje též doba studia získaná před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let.*

40. Podle § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 1995 *pokud nevyplývá něco jiného z mezinárodních smluv, hodnotí se z dob zaměstnání a*

náhradních dob v cizině pro vznik a výši nároků na důchod doby uvedené v § 8 odst. 1 písm. f) a v § 9 odst. 1 písm. e), jde-li o československé státní občany.

41. Podle § 8 odst. 1 písm. f) téhož zákona zaměstnáním se rozumí studium po skončení povinné školní docházky.

42. Podle § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., ve znění do 30. 4. 1990 *pokud nevyplývá něco jiného z mezinárodních smluv, hodnotí se z dob zaměstnání a náhradních dob v cizině pro vznik nebo výši nároku na důchod jen doby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až d) a f) a v § 9 odst. 1 písm. e), f) a h), československým státním občanům, kteří se zdržovali v cizině s povolením příslušného československého státního orgánu; federální ministerstvo práce a sociálních věcí může v dohodě se zúčastněnými ústředními orgány povolit výjimku z důvodů hodných zvláštního zřetele.*

43. Soud úvodem konstatuje, že obdobnými případy, jako je případ žalobkyně, se zabýval Nejvyšší správní soud. V rozsudku č. j. 4 Ads 113/2013 - 45 ze dne 17. 4. 2014 Nejvyšší správní soud uvedl: „V nyní posuzované věci, která je zcela analogická s věcí rozhodovanou Nejvyšším správním soudem ve shora citovaném rozsudku pod sp. zn. 4 Ads 145/2011, Nejvyšší správní soud neshledal žádný důvod, proč se od právního názoru tam vysloveného v nyní rozhodované věci odchýlit. Není sporu o tom, že důchodové nároky žalobkyně je nutno posuzovat výhradně podle českých právních předpisů, neboť ve vztahu k území Arménie zanikly účinky Dohody mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2009 Sb. m. s., tedy před podáním žádosti o přiznání starobního důchodu žalobkyní, přičemž žádná jiná mezinárodní smlouva, která by měla za předmět koordinaci v oblasti sociálního zabezpečení mezi Českou republikou a Arménií sjednána nebyla. Tato skutečnost má pro žalobkyni ten nepříznivý následek, že jí nelze zohlednit dobu zaměstnání v Arménii po ukončení jejího vysokoškolského studia (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 Ads 40/2003 – 47). Stejně jako v případě řešeném v rozsudku ve věci sp. zn. 4 Ads 145/2011 i žalobkyně v nyní posuzované věci v době svého vysokoškolského studia v zahraničí nebyla československou (českou) občankou, ale občanství České republiky získala naturalizací později, před podáním žádosti o přiznání starobního důchodu. Proto i v tomto případě musí Nejvyšší správní soud konstatovat, že na žalobkyni dopadá právní úprava v § 11 písm. a) a § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 1995 a § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. Proto se vysokoškolské studium stěžovatelky v Jerevanu po dovršení věku 18 let nejvíce však po dobu šesti let, tj. od 2. 4. 1970 do 25. 6. 1974 hodnotí jako náhradní doba pojištění. Tuto dobu je povinna stěžovatelka žalobkyni zohlednit obdobně jako dobu péče o děti, jak správně konstatoval krajský soud.“

44. Městský soud v Praze má shodně s citovaným rozsudkem č. j. 4 Ads 113/2013 – 45 za to, že žalobkyně v nyní posuzované věci v době svého vysokoškolského studia v zahraničí nebyla československou (českou) občankou, ale občanství České republiky získala naturalizací později, před podáním žádosti o přiznání starobního důchodu. Proto na žalobkyni dopadá právní úprava v § 11 písm. a) a § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 1995 a § 13 odst. 2 ZDP. Proto se vysokoškolské studium žalobkyně po dovršení věku 18 let nejvíce však po dobu šesti let, tj. od 2. 4. 1970 do 25. 6. 1974 hodnotí jako náhradní doba pojištění. Tuto dobu je povinna žalovaná žalobkyni zohlednit obdobně jako dobu péče o děti, proto je rozhodnutí žalované nezákonné.

45. Námitku porušení Úmluvy o právním postavení uprchlíků soud neshledal důvodnou, jelikož postupem žalovaného nedošlo k nerovnému zacházení se žalobkyní, neboť

důvodem rozhodnutí nebyla absence českého občanství žalobkyně k rozhodné době studia. Nelze však tvrdit, že udělením občanství ČR žalobkyně ztratila práva jí dříve náležející z postavení uprchlíka, udělením občanství nedochází k oslabení práv uprchlíka.

46. Soud shledal žalobu důvodnou, proto žalobou napadené rozhodnutí zrušil podle §§ 76 odst. 1 písm. a), 78 odst. 1 s. ř. s. pro nepřezkoumatelnost i nezákonnost, spočívající za období od 1. 11. 2014 v neaplikaci smlouvy s Ruskou federací a za předchozí období spočívající v nezapočtení doby studia žalobkyně pouze z důvodů absence souhlasu s vysláním do zahraničí, aniž by k takové úvaze byla zákonná opora a současně dle § 78 odst. 4 s. ř. s. vyslovil, že se věc vrací žalovanému k dalšímu řízení.

47. Výrok o nákladech řízení je odůvodněn ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně byla ve věci samé úspěšná, proto jí přísluší právo na náhradu účelně vynaložených nákladů řízení proti neúspěšné žalované. Náklady vynaložené žalobkyní v daném řízení představují náhradu nákladů právního zastoupení spočívající v odměně za 3 úkony [§ 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb. – tj. převzetí zastoupení, podání žaloby a podání ze dne 15. 12. 2016, ostatní podání neobsahovala nová tvrzení, která by nemohla být uplatněna již v žalobě] právní služby v částce 3 100,- Kč za jeden úkon, celkem 9 300,- Kč (§ 7, § 9 odst. 4 písm. d), vyhlášky č. 177/1996 Sb.) a náhradu hotových výdajů v částce 300,- Kč za jeden úkon, celkem 900,-Kč (§ 13 odst. 4 téže vyhlášky). Celková výše nákladů řízení tedy činí částku 10 200,- Kč. Soud neaplikoval § 9 odst. 2 advokátního tarifu, neboť shodně s usnesením Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 209/2019 – 39 neshledává *legitimní důvod pro přiznávání nižší odměny zástupcům ustanovených soudem v řízeních týkajících se sociálního zabezpečení oproti ustanoveným zástupcům v jiných řízeních projednávaných správními soudy*, neboť se nejedná primárně o odměnu advokáta, nýbrž o náhradu nákladů účastníka, kterému nepochybně vznikají náklady nad rámec odměny 1 000,- Kč za úkon.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Praze dne 19. 6. 2020

Mgr. Kamil Tojner v. r.
soudce